

Jak funguje EU? Jednoduše a bez ideologie

Jednoduše: Evropská komise navrhuje pravidla, schvalují je volení europoslanci spolu s vládami členských států a Soudní dvůr hlídá, že je dodržují všichni.

To je celý stroj v jedné větě. Teď si ho rozeberme na součástky – bez ideologie, jen jak to je.

Tři instituce, které stačí znát

Evropská komise je něco jako úřad vlády: jediná smí navrhopvat celoevropská pravidla a hlídá, že se dodržují. Má 27 členů, jednoho za každou zemi – český komisař v ní sedí stejně jako německý. Komisi schvaluje europarlament.

Evropský parlament je přímo volený – 720 poslanců, z toho 21 z Česka. Bez jeho souhlasu neprojde skoro žádný zákon ani rozpočet.

Rada EU jsou vlády členských států: ministři, kteří vzešli z národních voleb. Většina zákonů musí projít dvakrát – parlamentem i Radou. K tomu existuje ještě Evropská rada (summit premiérů a prezidentů), která určuje směr, a Soudní dvůr, který rozhoduje spory.

Kdo rozhoduje o čem

Tady je jádro všech hádek o „Bruselu“. EU smí rozhodovat jen tam, kde jí to státy smlouvami svěřily: obchod, hospodářská soutěž, jednotný trh, měna pro země s eurem. V mnoha oblastech rozhoduje s většinovým hlasováním vlád – návrh projde, podpoří-li ho 55 % států s 65 % obyvatel. A v těch nejcitlivějších – daně, zahraniční politika, obrana, přijímání nových členů – platí jednomyslnost: každý stát, i ten nejmenší, má veto.

Zdravotnictví, školství, důchody, kultura nebo přímé daně zůstávají národní. Když politik tvrdí, že „Brusel rozhodl“ o něčem z téhle kategorie, buď se plete, nebo u toho jeho vláda seděla a hlasovala.

Kde má kritika pravdu

Ten systém je pomalý a málo čitelný. Jednomyslnost znamená, že jeden stát dokáže měsíce blokovat pomoc napadené zemi nebo sankce. Odpovědnost se rozmývá – když se rozhodují tři instituce najednou, volič těžko pozná, koho potrestat. A europarlament, jediný přímo volený orgán, nemůže sám navrhnout zákon. Tohle nejsou výmysly euroskeptiků, ale reálné konstrukční slabiny – vedou se o nich vážné debaty i v Bruselu. Stojí za to vidět, odkud se berou: EU není stát, ale věčný kompromis mezi „chceme jednat společně“ a „nechceme se vzdát kontroly“. Je postavená tak, aby nikdo nemohl vládnout sám – a platí za to tím, že často nevládne nikdo. Jestli je řešením míň společného rozhodování, nebo naopak dotažení a čitelnější, je nakonec ta samá otázka, kterou si Evropa klade od roku 1464.

Všechny otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Kdo vede Evropskou unii?

Nikdo sám – a to je záměr. Evropskou komisi vede její předsedkyně, summit členských států předseda Evropské rady a parlament svůj předseda. Moc je rozdělená podobně jako ve státě, jen opatrněji.

Co je kvalifikovaná většina?

Pravidlo hlasování vlád v Radě EU: návrh projde, když ho podpoří aspoň 55 % států (15 z 27), které zároveň mají aspoň 65 % obyvatel Unie. Chrání malé před velkými i naopak.

Kde má každý stát právo veta?

Hlavně v daních, zahraniční politice, obraně, rozšiřování Unie a rozpočtovém rámci. Jediné české ne tam zablokuje všech ostatních 26 – a stejně může kdokoli zablokovat nás.

Jak Češi ovlivňují, co EU dělá?

Třikrát: volí 21 českých europoslanců, česká vláda hlasuje v Radě a Česko nominuje jednoho člena Komise. Kdo říká, že o nás rozhodují nevolení, přehlíží, že dvě z těch tří cest jdou přímo z českých voleb.

Proč je to celé tak složité?

Protože je to kompromis 27 států, které si navzájem nechťejí dát absolutní moc. Složitost je daň za to, že nikdo – ani Německo, ani Brusel – nemůže rozhodovat sám.

ZDROJE

- Smlouva o EU a Smlouva o fungování EU (rozdělení pravomocí, čl. 16 SEU – kvalifikovaná většina)
- Evropský parlament: složení 720 křesel, ČR 21
- Přehled oblastí jednomyslnosti (Rada EU)